

Карбовська Кароліна Андріївна,
*молодший науковий співробітник
НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

Коломієць Надія Андріївна,
*студентка факультету підготовки кадрів для Державної пенітен-
ціарної служби України
4 курсу, 9 факультету, 4 гр.
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Останнім часом і в світовій науці, і у бізнес-практиці розвинених держав сформувалося уявлення про успішний сучасний і майбутній шлях розвитку саме як про інноваційний. Інноваційна сфера вже кілька десятиліть викликає глибоку зацікавленість теоретиків та практиків з усіх куточків планети, особливо враховуючи прискорення темпів розвитку науково-технічного прогресу протягом останніх років. За цей час інновації у різних сферах спростили глобальні проблеми і забезпечили людство комфортом.

Проте через непослідовність у проведенні та низьку ефективність державної науково-технічної та інноваційної політики спостерігається тенденція щодо подальшого відставання України на технологічному світовому ринку. Зменшується кількість інноваційно активних підприємств, гальмується розвиток високотехнологічних галузей промисловості. Це призводить до зниження рівня конкурентоспроможності національної економіки.

На теперішньому етапі українська національна інноваційна система (НІС) лише починає формуватися. Її розбудова є одним із пріоритетних напрямів для подальшого розвитку державної політики, адже функціонування НІС спрямоване на підтримку інноваційної діяльності підприємств й стимулювання процесів розроблення і впровадження нової техніки та технологій.

І хоча на сьогодні вже прийнято низку нормативно-правових актів, формуються механізми державного та ринкового фінансування інноваційних проектів, розвивається мережа об'єктів організаційно-технічної інфраструктури інноваційної діяльності та наявна можливість масового використання інтернет-технологій для інформаційного забезпечення й освіти, реалізація стратегії розвитку НІС в Україні ще потребує вирішення певних завдань та розв'язання існуючих недоліків.

Одним із шляхів до їх вирішення, на думку більшості вітчизняних вчених, є формування системного підходу до забезпечення законодавчо-нормативної бази, а також створення теоретико-методологічної основи інноваційної політики держави, що дозволить зробити її планомірною, прозорою та передбачуваною.

Хоча інноваційні системи різних держав відрізняються одна від одної, для ефективного функціонування кожна з них все ж повинна мати певну структуру та містити в собі сукупність взаємодіючих блоків. Одним із них є блок трансферу технологій. Саме тому вивчення питання належності технології до об'єктів НІС набуває важливого значення.

Однією із найважливіших передумов економічного розвитку нашої держави та для покращення рівня зовнішньоекономічної діяльності є її активна спрямованість до розроблення новітніх технологій та прагнення до участі в міжнародному трансфері технологій.

Слід зазначити, що Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) у розробленому практичному посібнику із ведення переговорів під час укладення ліцензійних договорів, сформулювала поняття «технологія», зазначивши при цьому, що це систематичне знання про виробництво продукції, застосування процесу або надання послуги, незалежно від того, чи відображені ці знання у винаході, промисловому зразку, корисній моделі, новій технологічній установці, технічній інформації або послугах, що надаються фахівцями з проектування, монтажу, управління виробництвом або його діяльністю. Опираючись на це Адамюк Д. І. зазначає, що ВОІВ спрямовується на застосування підходу до поняття «технологія» як до об'єктів права інтелектуальної власності, які у тому чи іншому поєднанні можуть використовуватися під час виробництва товарів чи надання послуг [6].

В Україні визначення поняття «технології» закріплене у п. 11 ст. 1 ЗУ «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» де вказано, що технологія – це результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг.

З цього визначення можна зробити висновок, що законодавець сформулював поняття «технологія» як об'єкт інноваційної діяльності. Цю ж позицію підтримують і розробники проекту Інноваційного кодексу України, визначаючи саме інноваційні розробки та продукти об'єктами інноваційних відносин. Та не дивлячись на це, в правовій доктрині єдиного підходу до визначення поняття «технології» не існує. І розглядається вона у різних аспектах: як об'єкт права інтелектуальної власності, як об'єкт господарських правовідносин та як об'єкт саме інноваційного права.

В інноваційному праві існує декілька підходів щодо розуміння співвідношення інновацій та технологій. Такі вчені економісти як Б. Твісс, Ю. Яковець, В. Хіппель та ін. є прибічниками теорії отождолення поняття інновації та нової техніки, технології. Існує також думка, що інновація являє собою прибуткове використання ідей чи

винаходів у вигляді нових продуктів, послуг та рішень і не може отожднюватись з технологією. Її притримуються Ю. Морозов, М. Портер, П. Друкер та ін.

Як зазначає більшість вчених, що досліджували ці питання, поняття інновацій є дуже широким та через це не може бути використаним при забезпеченні правового регулювання інноваційних право-відносин [1].

Особливий статус технології, яка може являти собою інноваційний продукт через співпадання з ним більшості істотних ознак, пропонує надати Ю.Є. Атаманова. Вона визначає технологію в якості кінцевого результату реалізації інноваційних продуктів поряд з інноваційною продукцією та інноваційним виробництвом.

Давидюк О. М. пропонує ще й певну класифікацію технологій. На його думку технології слід поділити на технології, що втілені у товарі (в даному випадку мова йде про технології в наслідок функціонування яких виникає продукт, що наділений унікальними споживчими якостями в основі якого і лежить ця технологія) та ті, що призначені для виробництва (за допомогою таких технологій виготовляється продукція масового виробництва із рядовими характеристиками).

Автори Проекту Інноваційного кодексу України пропонують розподілити технології на товарно-функціональні (які є результатом використання інновацій в промисловому виробництві) та промислові (що відповідають вимогам чинного законодавства).

Та яке б тлумачення не набувало поняття «технологія», для того, щоб сама технологія розглядалася як об'єкт НІС вона повинна мати низку ознак. До них можна віднести цілісність її елементів, інтегративність, відповідність складових технологій чинному законодавству, а також поєднання складових технологій в єдину цілісну систему.

Крім обов'язкової наявності вищевказаних ознак технологія має відповідати ще й певним вимогам. До них можна віднести новизну і необхідний технічний рівень. На думку авторів проекту Інноваційного кодексу України недотримання таких вимог має стати підставою для відмови у державній реєстрації технології. При цьому

новизною технології слід вважати її особливу властивість, яка означатиме розробку цієї технології та території України вперше. А як необхідний технічний рівень слід розглядати її здатність вносити зміни до існуючого способу виробництва, здійснити позитивні суспільні перетворення, значно підвищити рівень певного виробництва чи істотно зменшити його собівартість, створити нові технології чи їх складові.

Таким чином, можна дійти до висновку, що технологія являє собою ні що інше, як центральний об'єкт у системі інноваційних об'єктів. Адже вона є специфічним інноваційним продуктом, який здатен змінювати економічні й суспільні відносини шляхом досягнення максимального інноваційного ефекту від свого втілення.

Література:

1. Атаманова Ю. Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави: [монографія]/ Юлія Євгенівна Атаманова. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2008. – 424 с.;
2. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. / С. М. Шкарлет, В. П. Ільчук. – Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. – 308 с.;
3. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій Верховна Рада України; Закон від 14.09.2006 № 143-V Електронний ресурс. Режим доступу: [<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-16>];
4. Проект Інноваційного кодексу України. – Х. : Право, 2011. – 136 с. – П79 (Серія «Інноваційне суспільство і розвиток законодавства»);
5. Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання: [монографія]/ Олександр Миколайович Давидюк. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2010. – 176 с.;
6. Адамюк Д.І. Поняття технології: встановлення змісту та співвідношення з іншими суміжними поняттями [Електронний ресурс] / Д.І. Адамюк // *Право та інноваційне суспільство*: електронне видання. – 2015. – Вип. 1 (4). – Режим доступу : <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Adamjuk.pdf>.